

درس در یک نگاه :

در درس قبل کمی با مفاهیم ذاتی و عرضی و راه‌های تشخیص آن‌ها آشنا شدیم. حال در این درس با اقسام ذاتی و عرضی آشنا می‌شویم.

اقسام ذاتی

تا این‌جا یاد گرفتیم که مفاهیم ذاتی، درونی ذات و ماهیت‌اند و از آن جدا نمی‌شوند. حالا اضافه می‌کنیم که مفاهیم ذاتی سه دسته‌اند:

1 جنس 2 نوع 3 فصل.

1 جنس: مفهومی است که در چند ذات و ماهیت مختلف، مشترک است و ذاتی همه آن‌هاست.

مثال شکل، هم ذاتی مربع است هم ذاتی دایره و هم شکل‌های دیگر.

مثال حیوان هم ذاتی اسب است و هم انسان و هم روباه؛ پس:

به مفهومی ذاتی که به بیش از یک ذات و ماهیت اختصاص دارد و مشترک میان چند ذات است جنس می‌گوییم.

2 فصل: مفهومی است که در یک ماهیت وجود دارد و آن را از دیگر ماهیت‌ها متفاوت می‌کند؛ یعنی فقط مخصوص یک ماهیت است. بگذارید با

یک سؤال ادامه بدهیم؛ چه چیزی انسان را از دیگر حیوانات متفاوت می‌کند؟ اگر درس اول را خوب یاد گرفته باشیم، می‌گوییم «تفکر». انسان حیوان

متفکر است. ما به این مفهوم تفکر که ذاتی ماهیت انسان است و آن را از دیگر ماهیات جدا می‌کند می‌گوییم فصل. پس:

به مفهومی ذاتی که به یک ذات و ماهیت اختصاص دارد و آن را از ذات‌های دیگر متمایز می‌کند فصل می‌گوییم.

3 نوع: همان ماهیتی است که از ترکیب جنس و فصل به وجود می‌آید. مثل انواع حیوانات و گیاهان، یا انواع شکل‌ها مانند مربع، دایره، مستطیل و مانند آن‌ها.

به مفهومی ذاتی که از جنس و فصل تشکیل شده، بیانگر تمام ذات یک ماهیت و دارای مصداق خارجی است نوع می‌گوییم.

حیوان + متفکر = انسان

جنس + فصل = نوع

شکل + سه‌ضلعی = مثلث

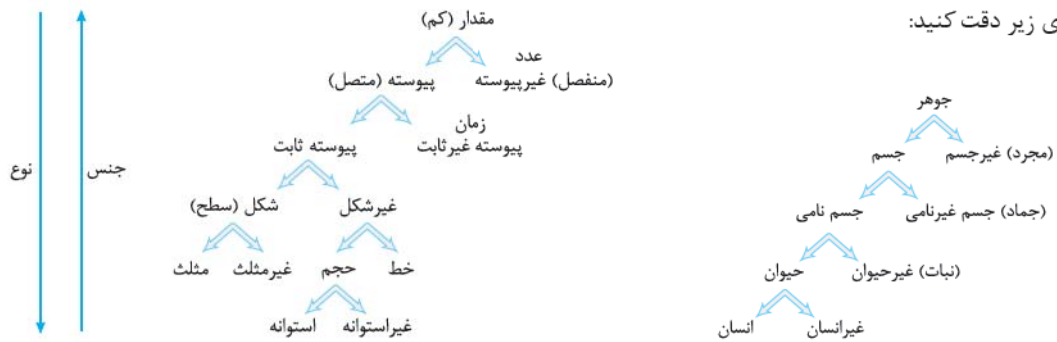
جسم + رشدکننده = گیاه

با این‌که توضیح جنس و فصل و نوع خیلی راحت است اما تشخیص آن‌ها معمولاً سخت است. ما در ادامه در قالب چند نکته مهم سعی می‌کنیم

تا با این سه قسم مفهوم ذاتی بیشتر آشنا شویم.

هر نوع، دارای جنس‌های متعدد است. تا این جا یاد گرفتیم که نوع یعنی جنس + فصل.

به نمودارهای زیر دقت کنید:

کیف (چگونگی یا حالت)

با توجه به نمودارهای بالا می‌گوییم هر نوعی، علاوه بر جنس خودش جنس‌های انواع بالاتر و قبل از خودش را هم دارد. مثلاً علاوه بر حیوان که جنس انسان است، جسم نامی، جسم و جوهر نیز اجناس انسان شمرده می‌شوند. به همین دلیل، به نزدیک‌ترین جنس هر نوع می‌گوییم جنس قریب (یعنی نزدیک) و به بقیه اجناس آن نوع که در مراتب بالاتر قرار دارند می‌گوییم جنس بعید (یعنی دور).

در نمودار بالا، به بالاترین جنس، جنس عالی یا جنس الاجناس می‌گوییم.

همان‌طور که در نمودارهای بالا مشخص است، جنس الاجناس فصل و جنس ندارد.

فصل بسیاری از انواع برای ما ناشناخته است. ما توسط عقل دریافته‌ایم که هر نوعی به وسیله یک فصل از انواع دیگری که در جنس با آن‌ها مشترک است، جدا شده است، اما فصل بسیاری از موجودات را نمی‌دانیم.

جنس در خارج وجود ندارد. شکل را ببینید: خود شکل در خارج نیست بلکه فقط انواع آن، یعنی مربع، دایره، لوزی و مستطیل در خارج وجود دارند. هیچ جسمی بدون آن‌که یک نوع خاص باشد در خارج وجود ندارد، یا باز حیوان را در نظر بگیرید: حیوان در خارج نداریم، هر چه هست یا سگ است یا گربه، یا موش و مانند آن.

فصل در عالم خارج به صورت مستقل وجود ندارد. در واقعیت، رشدکننده، ناطق، دارای ادراک حسی و مانند این‌ها تنها در قالب افراد انواع وجود دارند. گفتیم که هر جنس خودش اجناس بالاتری دارد تا جنس الاجناس. ما به این جنس‌هایی که پشت هم قرار گرفته‌اند، سلسله اجناس می‌گوییم.

خلاصه این‌که...

اقسام ذاتی	جنس: مفهوم درونی مشترک میان چند ذات	۱) قریب: نزدیک‌ترین جنس به نوع
	فصل: مفهوم درونی اختصاصی یک ذات	۲) بعید: جنس یا جنس‌های دورتر از نوع
	نوع: تمام ذات (مجموعه جنس و فصل که مصداق خارجی دارد).	

تمرین ۱: لطفاً براساس نمودارهایی که آورده‌ایم، به سوالات زیر پاسخ دهید.

- ۱) جنس قریب حیوان چیست؟
- ۲) جنس‌های بعید شکل کدام‌اند؟
- ۳) جنس قریب جوهر چیست؟
- ۴) فصل شکل چیست؟
- ۵) حیوان جنس بعید چه نوعی است؟

تمرین ۲: لطفاً جاهای خالی را کامل کنید.

- ۸ + حساس = حیوان
 ۹ + کوهان دار =
 ۱۰ + دو بعد = شکل
 ۱۱ + متعجب =
 ۱۲ + =
 ۱۳ + شکل = مثلث
 ۱۴ + جسم = انسان

جواب: ۱- جسم نامی ۲- مقدار، مقدار پیوسته ۳- جنس قریب ندارد. ۴- حیوان جنس بعید هیچ نوعی نیست. ۵- دوبعدی بودن ۶- جسم نامی ۷- مقدار پیوسته ثابت ۸- سه ضلعی ۹- حیوان، شتر ۱۰- حیوان، انسان ۱۱- ناطق ۱۲- حیوان + شپهدکشنده = اسب

اقسام عرضی

در درس قبل گفتیم که عرضی مفهومی است که بیرون از ذات و ماهیت قرار می‌گیرد. از میان مفاهیم عرضی، برخی تنها با یک ذات و نوع خاص همراه می‌شوند، مثل هنرمند و خوش اخلاق که فقط می‌توانند مفهوم عرضی انسان باشند. به همین دلیل به آن‌ها عرض خاص می‌گوییم؛ یعنی خاص یک نوع هستند. برخی دیگر از عرضی‌ها، می‌توانند با انواع مختلفی همراه شوند، مانند سفیدی که می‌تواند عرض انسان، کاغذ، لباس و خیلی چیزهای دیگر باشد. به این دسته از عرضی‌ها که میان چند نوع عمومیت دارند، عرض عام می‌گوییم.

اقسام عرضی
 عرض خاص: مخصوص یک نوع است.
 عرض عام: مشترک در چند نوع است.

تمرین ۳: خاص و عام بودن مفاهیم زیر را مشخص کنید.

- ۱ سبب برای گیاه ۲ سرعت برای خودرو ۳ لغزندگی برای جاده ۴ تخم‌گذار برای پرنده ۵ خوش‌برخورد برای انسان ۶ گرما برای آتش ۷ سرما برای یخ ۸ تندى برای فلفل ۹ متعجب برای انسان ۱۰ سه زاویه داشتن برای مثلث

جواب: ۱- عام ۲- عام ۳- عام ۴- خاص ۵- عام ۶- عام ۷- عام ۸- خاص ۹- خاص ۱۰- خاص

نسبت کلیات پنج‌گانه با ماهیت مختلف

هر مفهومی، اعم از این‌که ذاتی یا عرضی یک ماهیت باشد، در نسبت با ماهیت‌های دیگر نیز می‌تواند در نظر گرفته شود. مثلاً می‌توانیم مفهوم شکل را که جنس ماهیتی مانند دایره است، با ماهیت‌های دیگری همچون مثلث و مربع در نظر بگیریم و بگوییم مفهومی مشترک است؛ یعنی در ماهیت‌هایی غیر از دایره هم وجود دارد. یا مفهوم سه‌ضلعی، اختصاصی مثلث است و در دیگر ماهیت‌ها وجود ندارد. از این نظر ماهیت‌ها را به صورت زیر دسته‌بندی می‌کنیم:

- مفهوم درونی مشترک ← جنس (حیوان برای انسان و اسب)
 مفهوم درونی اختصاصی ← فصل (ناطق برای انسان)
 مفهوم بیرونی مشترک ← عرض عام (سفیدی برای اسب)
 مفهوم بیرونی اختصاصی ← عرض خاص (دانشمند برای انسان)

مختص و مشترک بودن مفاهیم بالا در مقایسه با ماهیت‌های مختلف مشخص می‌شود. اما در مقایسه با مصداق‌های یک ماهیت خاص، تمام مفاهیم درونی و ذاتی مشترک میان افراد و مصداق‌های آن ماهیت است.

مثال وقتی می‌گوییم ناطق فصل انسان و اختصاصی آن است، یعنی در ماهیت‌های دیگر وجود ندارد اما مشترک میان تمام انسان‌ها است. بنابراین:

- جنس، فصل، (ذاتیات) ← در تمام افراد ماهیت وجود دارد
 عرض عام ← در برخی یا همه افراد ماهیت و برخی ماهیت‌های دیگر وجود دارد.
 عرض خاص ← در برخی یا همه افراد ماهیت وجود دارد.

نسبت کلیات پنج‌گانه با حقیقت و ذات ماهیت

از آن جایی که مفاهیم ذاتی سازنده ذات و حقیقت شیء هستند، هر کدام از آن‌ها با حقیقت شیء نسبتی دارند. یعنی تمام یا بخشی از حقیقت شیء و ماهیت را در خود دارند. از این نظر:

- بخشی از حقیقت ماهیت ← جنس
- بخشی از حقیقت ماهیت ← فصل
- تمام حقیقت ماهیت ← نوع

ارتباط کلیات پنج‌گانه با تعریف

ما در این درس، با اقسام ذاتی و عرضی آشنا شدیم تا بتوانیم در تعریف درست از آن‌ها استفاده کنیم. اگر مفاهیم جنس، فصل، نوع، عرض عام و عرض خاص را کامل درک کرده باشیم، می‌توانیم ارتباط آن‌ها را با چیزهایی که قبلاً در منطق یاد گرفته‌ایم، به خوبی تشخیص دهیم. حال آن‌چه را قبلاً یاد گرفته‌ایم، براساس آموخته‌های جدیدمان مرور می‌کنیم.

• نوع معمولاً همان ماهیتی است که می‌خواهیم تعریف کنیم، یعنی چستی آن مجهول است. اما اگر سؤال ما در مورد چستی یک فرد جزئی باشد؛ مثلاً بپرسیم آن شکلی که روی کاغذ کشیده شده، چیست؟ آن‌گاه می‌توانیم در پاسخ به آن از نوع استفاده کنیم. در این صورت، تعریف ما کامل خواهد بود.

• اگر در تعریف، تنها از یکی از کلیات پنج‌گانه استفاده کنیم، نتیجه‌های زیر به دست می‌آید:

- فقط از جنس استفاده کنیم ← تعریف جامع است اما مانع نیست.
- فقط از فصل استفاده کنیم ← هم جامع است هم مانع.
- فقط از عرض خاص استفاده کنیم ← مانع است اما جامع نیست.
- فقط از عرض عام استفاده کنیم ← نه جامع است نه مانع.

مثال

- در تعریف انسان بگوییم «حیوان»:
 - هر انسانی حیوان است (جامعیت).
 - بعضی حیوان‌ها انسان نیستند (عدم مانعیت).
- در تعریف انسان بگوییم «ناطق»:
 - هر انسانی ناطق است (جامعیت).
 - هر ناطقی انسان است (مانعیت).
- در تعریف انسان بگوییم «طنزپرداز»:
 - بعضی انسان‌ها طنزپرداز نیستند (عدم جامعیت).
 - هر طنزپردازی انسان است (مانعیت).
- در تعریف انسان بگوییم «دونده»:
 - بعضی انسان‌ها دونده نیستند (عدم جامعیت).
 - بعضی دونده‌ها انسان نیستند (عدم مانعیت).

یادمان باشد...

- به کلیات پنج‌گانه، «کلیات خمس» هم می‌گویند.
- نزدیک‌ترین جنس به نوع، «جنس قریب» و جنس‌های دیگرش «بعید» نام دارد.
- جنس‌الأجناس فصل و جنس ندارد.
- جنس و عرض عام مفاهیم مشترک هستند.
- فصل و عرض خاص مفاهیم اختصاصی‌اند.

تمرین ۴: لطفاً جمله‌های زیر را کامل کنید.

- ۱) عرض خاص ماهیت است. (مشترک چند / مختص یک)
- ۲) تنها بخشی از حقیقت شیء را بیان می‌کند. (عرض خاص / جنس)
- ۳) انواع متفاوت می‌توانند واحد داشته باشند. (جنس / عرض خاص)

۱۴ نوع می تواند واحد نداشته باشد. (فصل / عرض عام)

۱۵ جنس بعید دایره است. (جوهر / مقدار)

۱۶ جنس الاجناس جوهر است. (انسان / مکعب)

۱۷ تفاوت فصل و عرض خاص در است. (مختص و مشترک بودن / درونی و بیرونی بودن)

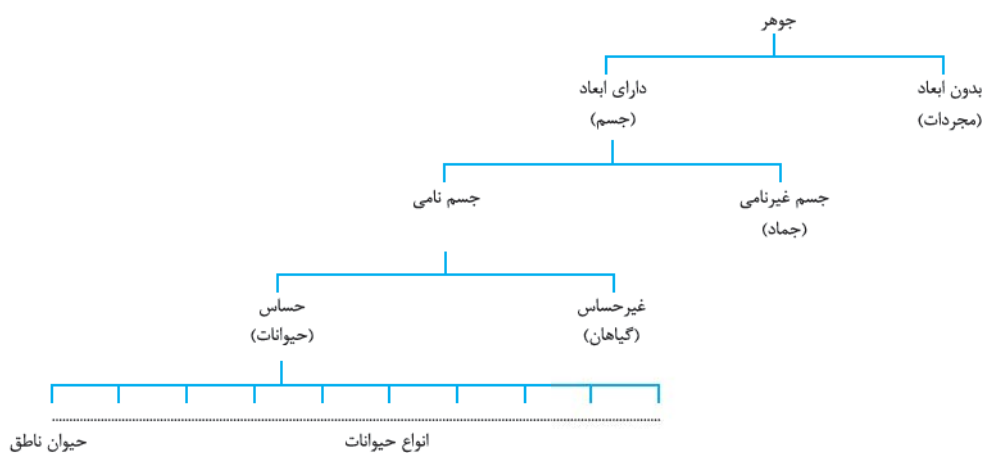
۱۸ تعریف انسان به جسم هنرمند نیست. (جامع / مانع)

۱۹ تعریف حیوان به جسم نامی نیست. (جامع / مانع)

۲۰ تعریف حیوان به جسم هنرمند نیست. (جامع / مانع)

جواب: ۱- مختص یک ۲- جنس ۳- جنس ۴- عرض عام ۵- مقدار ۶- انسان ۷- درونی و بیرونی بودن ۸- جامع ۹- مانع ۱۰- جامع

تقسیم‌بندی کلی موجودات

پرسش‌های چهارگانه زیسته‌ای

۱۵۳- کدام یک از کلیات خمس بیانگر تمام حقیقت یک شیء است؟

(۱) جنس (۲) فصل (۳) نوع (۴) عرض خاص

۱۵۴- مفهوم دارای مصداق خارجی است و چیزی را که بتوان در خارج به آن گفت، وجود ندارد.

(۱) کلی - نوع (۲) جزئی - نوع (۳) نوع - جنس (۴) نوع - جزئی

۱۵۵- کدام گزینه درباره کلیات خمس نادرست است؟

(۱) جنس، مفهوم درونی مشترک و فصل، مفهوم درونی اختصاصی است. (۲) تنها نوع است که مصداق خارجی دارد.

(۳) تنها از طریق تجربه اثبات می‌شود که هر نوعی فصلی دارد. (۴) مفاهیم اختصاصی یا درونی‌اند یا بیرونی.

۱۵۶- به ترتیب، پاسخ به سؤالات «حسن، حسین و مریم چیست‌اند؟» و «انسان و اسب و خرگوش چیست‌اند؟» کدام است؟

(۱) جنس - نوع (۲) نوع - جنس (۳) نوع - فصل (۴) فصل - نوع

۱۵۷- نمی‌توان گفت نسبت جنس به مانند نسبت است به

(۱) نوع - علم - تعریف (۲) نوع - فکر - استدلال

(۳) فصل - عرض عام - عرض خاص (۴) عرض عام - فصل - عرض خاص

(سراسری ۹۷)

۱۵۸- به ترتیب، «آن کلی‌ای که جزء ذات و ماهیت فرد یا افراد مورد نظر است، اما جزء مساوی»، و «آن کلی‌ای که جزء ذات و ماهیت فرد یا افراد مورد نظر است، اما جزء مهم» به کدام یک از کلیات خمس اشاره دارند؟

- (۱) فصل - جنس (۲) جنس - فصل (۳) نوع - فصل (۴) فصل - نوع

۱۵۹- اگر دو چیز دارای فصل مشترک باشند،

- (۱) می‌توانند انواع متفاوت داشته باشند. (۲) افراد متفاوت یک نوع واحد هستند.
(۳) انواع متفاوت جنس واحد هستند. (۴) می‌توانند جنس متفاوت داشته باشند.

۱۶۰- با در نظر گرفتن تعریف «فصل»، ترتیب کدام دسته از مفاهیم مناسب‌تر است؟ (سراسری خارج از کشور ۹۵)

- (۱) مفهوم - کلی - ذاتی (۲) ذاتی - کلی - خاص یک ماهیت
(۳) مفهوم - ذاتی - کلی (۴) کلی - خاص یک ماهیت - ذاتی

۱۶۱- نسبت «استدلال به فکر» مانند نسبت است و نسبت‌های «خوابیدن به انسان» و «عرض عام به عرض خاص» مانند نسبت و نیستند.

- (۱) تعریف به اندیشیدن - گرم به آب - جنس به فصل (۲) تصور به علم - سیاه به جسم - جنس به فصل
(۳) نوع به جنس خود - راه رفتن به حیوان - نوع به جنس (۴) مثلث به شکل - سفید به شکر - نوع به جنس

۱۶۲- گزینه نامناسب برای تکمیل عبارت روبه‌رو کدام است؟ «مفاهیم درونی یک نوع» و اولین مفهوم درونی مشترک جنس و فصل است.

- (۱) در اولین مرحله به جنس و فصل تقسیم می‌شود - ذاتی بودن
(۲) یا مختص آن نوع یا مشترک با انواع دیگرند - درونی بودن
(۳) دارای مراتب هستند که نسبت به آن نوع یا نزدیک هستند یا دور - مشترک بودن
(۴) مقدم بر آن تصور و ادراک می‌شوند - ذاتی بودن

۱۶۳- آن کل ذاتی که دارای اقسام است است که توسط به تقسیم می‌شود.

- (۱) جنس - نوع - فصل (۲) نوع - فصل - جنس (۳) جنس - فصل - نوع (۴) نوع - جنس - فصل

۱۶۴- به ترتیب، نسبت فصل به جنس و نوع کدام است؟

- (۱) مقوم - مقسم (۲) مقسم - مقوم (۳) مقسم - مقسم (۴) مقوم - مقوم

۱۶۵- آن کل ذاتی که در خارج موجود است است که

- (۱) جنس - همان مفهوم درونی مشترک است. (۲) نوع - مجموعه جنس و فصل است.
(۳) جنس - از جمع آن با فصل، مصداق خارجی ایجاد می‌شود. (۴) نوع - همان مفهوم درونی اختصاصی است.

۱۶۶- مقوم ماهیت، همان امور است و «شور بودن» برای آب و نمک به ترتیب، موصوف به و می‌باشد و کلی عین ماهیات همان اند. (سراسری ۸۹)

- (۱) عرضی - ذاتی - عرضی - اجناس (۲) عرضی - ذاتی - عرضی - انواع
(۳) ذاتی - عرضی - ذاتی - انواع (۴) ذاتی - عرضی - ذاتی - اجناس

۱۶۷- مصادیق خارجی متشکل از «اجناس و فصول» همان می‌باشند و اجناس و فصول، به ترتیب موصوف به مفهوم درونی و می‌باشند. (سراسری ۹۰)

- (۱) ذاتیات - مشترک - اختصاصی (۲) انواع - مشترک - اختصاصی (۳) ذاتیات - اختصاصی - مشترک (۴) انواع - اختصاصی - مشترک

۱۶۸- در کدام گزینه به ترتیب ابتدا مثالی برای مفهوم اختصاصی بیرونی و درونی و سپس مفهوم مشترک درونی و بیرونی آمده است؟

- (۱) رنگ برای جسم، حساس برای حیوان - شکل برای مقدار، راه‌رونده برای انسان
(۲) سه‌زاویه‌ای برای مثلث، ناطق برای انسان - بیمار برای انسان، گیاه برای کرفس
(۳) تعجب برای انسان، سبب‌دلی برای جسم - مقدار برای عدد، گرم برای آب
(۴) راه رفتن برای حیوان، میوه‌دار برای نبات - جسم برای حیوان، گرم برای آتش

۱۶۹- کدام گزینه به لحاظ رابطه ذاتی و عرضی با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟

- (۱) متفکر برای حیوان (۲) سیاه برای انسان (۳) سه‌زاویه‌بودن برای مثلث (۴) حساس برای اسب

۱۷۰- مفاهیم بیرونی یک نوع در اولین مرحله به و مفاهیم درونی یک نوع در اولین مرحله به تقسیم می‌شوند و جسم برای حیوان همانند است.

- ۱) عرض عام و عرض خاص - جنس، نوع و فصل - کیف نفسانی برای شادی
- ۲) عرضی و ذاتی - جنس و فصل - جسم نامی برای انسان
- ۳) عام و خاص - فصل و جنس - کم برای مربع
- ۴) جنس و فصل - جنس‌ها و فصل‌های قریب و بعید - کم برای عدد

۱۷۱- در کدام گزینه به ترتیب، نسبتی مانند نسبت «سه زاویه داشتن به مثلث» و «حیوان به انسان» آمده است؟

- ۱) کشاورز به انسان - شکل به مثلث
- ۲) اراده به جسم نامی - نوع به جنس
- ۳) عرض خاص به نوع - خاص به عام
- ۴) درونی به ذات - بیرونی به ذات

۱۷۲- «شیهه‌کشیدن برای اسب» و «سطح برای مثلث» به ترتیب و محسوب می‌شوند.

- ۱) عرض خاص - ذاتی
- ۲) مفهوم بیرونی اختصاصی - جنس
- ۳) مفهوم درونی - مفهوم مشترک
- ۴) فصل - جنس

۱۷۳- مفهوم مشترک درونی و مفهوم مختص درونی، به ترتیب است و «خندیدن» برای انسان، عرض محسوب می‌شود.

- ۱) جنس - فصل - خاص
- ۲) فصل - جنس - خاص
- ۳) جنس - فصل - عام
- ۴) فصل - جنس - عام

۱۷۴- لوزی نسبت به مقدار، خوشحالی نسبت به جسم نامی و ذاتی نسبت به فصل، به ترتیب و هستند.

- ۱) جنس - عرض خاص - جنس
- ۲) جنس - عرض خاص - نوع
- ۳) نوع - عرض عام - نوع
- ۴) نوع - عرض خاص - جنس

۱۷۵- جنس و عرض عام است.

- ۱) در خارج وجود ندارد - در خارج دارای مصداق
- ۲) ذاتی ماهیت است - جزئی
- ۳) در تعریف به کار می‌رود - جزء ماهیت
- ۴) مفهوم کلی است - مفهومی بیرونی

۱۷۶- سه زاویه داشتن برای مثلث، راه رفتن برای انسان و فرد بودن برای عدد به ترتیب هستند.

- ۱) عرض خاص - عرض خاص - عرض خاص
- ۲) عرض خاص - عرض عام - عرض خاص
- ۳) عرض عام - عرض خاص - عرض خاص
- ۴) عرض عام - عرض عام - عرض عام

۱۷۷- نسبت جسم به جماد مانند است.

- ۱) کم متصل به زمان
- ۲) خط به انحنای
- ۳) عدد به زوج
- ۴) سطح به سه‌ضلعی بودن

۱۷۸- مفاهیم ذاتی در مقام فهم و تصور ذات می‌باشند و بین سه مفهوم ذاتی، ذات و عرضی، رابطه حاکم می‌باشد؛ اشتراک میان مفاهیم در ذات، اختصاص به دارد.

(سراسری خارج از کشور ۹۰)

- ۱) مقدم بر - تقارن - انواع
- ۲) مقارن با - تقارن - انواع
- ۳) مقدم بر - تقدم - اجناس
- ۴) مقارن با - تقدم - اجناس

۱۷۹- مفهوم «کلیات پنج‌گانه» به مثابه برای مفاهیم «ذاتی و عرضی» است و مفهوم مشترک میان «فصل و عرض خاص» است.

- ۱) جنس - اختصاصی بودن
- ۲) نوع - اختصاصی بودن
- ۳) جنس - مشترک بودن
- ۴) نوع - مشترک بودن

۱۸۰- ملاک تقسیم‌بندی جنس به قریب و بعید است و

- ۱) نوع - نمی‌تواند به انواع دیگر تقسیم شود.
- ۲) فصل - بین جنس بعید و جنس الاجناس تباین برقرار است.
- ۳) نوع - بالاترین آن جنس بعید ندارد.
- ۴) فصل - اولین آن جنس عالی است.

۱۸۱- اقسام مختلف جنس واحد و دارند.

- ۱) فصل مشترک - عرض عام متفاوت
- ۲) فصل متفاوت - عرض خاص متفاوت
- ۳) فصل مشترک - عرض عام مشترک
- ۴) فصل متفاوت - عرض خاص مشترک

۱۸۲- کدام گزینه در مورد کلیات خمس درست نیست؟

- ۱) عرض خاص با همه افراد نوع واحد همراه است.
- ۲) فصل با همه افراد نوع واحد همراه است.
- ۳) عرض عام لزوماً با همه افراد نوع همراه نیست.
- ۴) جنس با همه افراد نوع همراه است.

۱۸۳- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) جنس بعید آهو جسم است.
- (۲) رنگ عرض خاص جسم است.
- (۳) جنس قریب شکل کم متصل ثابت است.
- (۴) جنس قریب عدد کم منفصل است.

۱۸۴- کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) آن چه عرض خاص نباشد، لزوماً عرض عام نیست.
- (۲) آن چه عرض خاص باشد، عرض عام است.
- (۳) آن چه عرض عام نباشد، عرض خاص است.
- (۴) آن چه عرض عام باشد، عرض خاص نیست.

۱۸۵- مفاهیم گیاه برای جسم نامی و جسم برای گیاه و جوهر برای جسم به شمار می آیند.

- (۱) جنس قریب - جنس بعید - جنس قریب
- (۲) نوع - جنس بعید - جنس قریب
- (۳) جنس قریب - جنس قریب - جنس بعید
- (۴) نوع - جنس قریب - جنس بعید

۱۸۶- جنس بعید حیوان است که نسبت به محسوب شده و برای آن (جنس بعید حیوان) است.

- (۱) جسم - جوهر - نوع - سابعدی - عرض خاص
- (۲) جوهر - جسم - جنس قریب - سابعدی - فصل
- (۳) جسم - جسم نامی - جنس قریب - جوهر - جنس بعید
- (۴) جوهر - انسان - جنس بعید - سابعدی - عرض خاص

۱۸۷- در کدام گزینه همه انواع، جنس الاجناس یکسانی دارند؟

- (۱) عدد چهار - سگ - کاج (۲) انسان - سنگ - شادی
- (۲) انسان - سنگ - شادی

۱۸۸- گسترده ترین مفهوم نسبت به «مکعب» کدام است؟

- (۱) جسم (۲) مقدار

۱۸۹- در کدام یک، جسم جنس همه مفاهیم شمرده می شود؟

- (۱) سلول - ریشه گیاه - اکسیژن - هوا
- (۲) اکسیژن - هوا
- (۳) سیب - حرکت - انسان - جسم نامی

۱۹۰- جنس الاجناس مفاهیم «مکعب» و «دیوار» یکی است.

- (۱) نیست، اما ممکن است عرض عام آن ها یکی باشد.
- (۲) است و عرض عام مشترک هم می توانند داشته باشند.
- (۳) است و عرض عام مشترک هم می توانند داشته باشند.

۱۹۱- جنس عالی مفهوم « $2/15$ » و جنس الاجناس مفهوم «مثلث» به ترتیب، کدام است؟

- (۱) مقدار - شکل (۲) مقدار - مقدار
- (۲) عدد - مقدار (۳) عدد - مقدار
- (۳) مقدار - شکل (۴) عدد - شکل

۱۹۲- «سطح» نسبت به «دوزنقه»، «جسم نامی» نسبت به «کاج» و «کیفیت» نسبت به «خوشبویی» به ترتیب، مصداق کدام یک از کلیات پنج گانه هستند؟

- (۱) جنس - عرض خاص - جنس بعید
- (۲) جنس بعید - جنس - جنس قریب
- (۳) جنس عالی - جنس - جنس قریب
- (۴) جنس - جنس قریب - جنس عالی

۱۹۳- در کدام یک «جسم» جنس همه مفاهیم شمرده می شود؟

- (۱) هوا - پوست بدن - ماهی - اتم
- (۲) لاک پشت - سرخی - سنگ - حیوان ناطق
- (۳) عروس دریایی - خزه - استوانه - سنگ
- (۴) جسم غیرنامی - مجسمه - استقامت - خانه

۱۹۴- با توجه به مفهوم «جنس» و سلسله اجناس، کدام مورد نادرست است؟

- (۱) هر جنسی زیرمجموعه همه اجناس بالاتر از خود است.
- (۲) هر جنسی خودش مرکب از یک جنس و فصل است.
- (۳) هر جنسی دارای ویژگی های عرضی بسیار است.
- (۴) هر جنسی توسط یک فصل قابل تقسیم است.

۱۹۵- متناظر مفهوم «جسم نامی» در سلسله انواع مقدار مفهوم و متناظر با مفهوم شکل در سلسله انواع جوهر مفهوم است.

- (۱) مقدار پیوسته ثابت - جسم نامی
- (۲) شکل - جسم نامی
- (۳) شکل - حیوان
- (۴) مقدار پیوسته ثابت - حیوان

۱۹۶- جنس بعید «شکل» نوع برای چه مفهومی است و اولین جنس کدام است؟

- (۱) مقدار - جنس الاجناس (۲) مقدار پیوسته - جنس قریب (۳) مقدار - جنس قریب (۴) مقدار پیوسته - جنس الاجناس

۱۹۷- به ترتیب کدام مفاهیم در سلسله‌های انواع «جوهر» و «مقدار» هم نوع متوسط‌اند و هم جنس متوسط؟

- (۱) جسم نامی - مقدار پیوسته
(۲) جسم - مقدار پیوسته
(۳) جسم نامی - مقدار پیوسته ثابت
(۴) جسم - مقدار پیوسته ثابت

(سراسری خارج از کشور ۹۳)

۱۹۸- تقسیم مثلث به قائم‌الزاویه و غیرقائم‌الزاویه

- (۱) نشان‌دهنده انواع گوناگونی از مثلث است.
(۲) را می‌توان در انتهای سلسله اجناس مثلث جای داد.
(۳) مبنایی غیر از تقسیم شکل، به اقسام مختلف آن دارد.
(۴) نشان می‌دهد که هر یک از آن‌ها فصل مخصوص به خود دارند.

۱۹۹- پیرامون کلیات خمس و سلسله مراتب اجناس و انواع کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) جنس و فصل سازنده ماهیت‌اند.
(۲) جسم نامی برای حیوان، جنس قریب و برای جسم، نوع است.
(۳) مفاهیم جنس و نوع نسبی‌اند.
(۴) هیچ مفهومی نیست که دارای جنس و فصل نباشد.

۲۰۰- اولین جنس سلسله اجناس و هم‌چنین آخرین جنس سلسله اجناس یکسان بوده و مفهوم بیرونی مشترک دو مورد اول است.

- (۱) حیوان و نبات - مقدار پیوسته و مثلث - گرم
(۲) سنگ و نبات - طوطی و کلاغ - سبز
(۳) انسان و جسم نامی - جسم و مجرد - حساس
(۴) دوازده و هشت - رنگ و شادی - عدد

۲۰۱- در عبارت «آدم، چیزی است که غذا می‌خورد و فکر می‌کند»، مفاهیم «آدم، چیز، غذاخورنده و متفکر»، به ترتیب بر کدام یک از موارد زیر منطبق هستند؟

- (۱) نوع - جوهر - عرض خاص - فصل
(۲) جوهر - جنس قریب - عرض عام - فصل (سراسری خارج از کشور ۹۱)
(۳) نوع - جنس عالی - عرض عام - فصل
(۴) جوهر - جنس قریب - عرض عام - عرض خاص

۲۰۲- به ترتیب، کدام مفاهیم جنس بعید و کدام مفاهیم جنس قریب ندارند؟

- (۱) جسم و جوهر - همه جنس قریب دارند.
(۲) فقط جوهر - جوهر
(۳) جسم و جوهر - جوهر
(۴) فقط جوهر - همه جنس قریب دارند.

۲۰۳- در عبارت «چیز استوانه‌ای شکل سبزرنگ» مقصود از چیز، همان است که می‌باشد و جنس عالی مفهوم «استوانه‌ای شکل»، است.

- (۱) کیفیت - نوع عالی - جسم
(۲) جوهر - جنس الاجناس - مقدار (سراسری ۹۱)
(۳) جوهر - جنس الاجناس - جوهر
(۴) کیفیت - جنس الاجناس - مقدار پیوسته

۲۰۴- کاربرد «جسم» برای «جسم نامی» و برای «انسان» و برای «حیوان» به ترتیب، با کدام وصف، درست است؟

- (۱) جنس بعید - فصل بعید - جنس قریب
(۲) جنس قریب - جنس قریب - جنس بعید
(۳) جنس قریب - جنس بعید - جنس بعید
(۴) جنس قریب - فصل قریب - جنس قریب

۲۰۵- در سلسله اجناس، افزایش دایره موجب کاهش دایره می‌شود.

- (۱) مفهوم - مصداق
(۲) مصداق - مفهوم
(۳) ذاتی - عرضی
(۴) عرضی - ذاتی

۲۰۶- سلسله اجناس و سلسله انواع دارند.

- (۱) صعود - نزول
(۲) صعود - صعود
(۳) نزول - صعود
(۴) نزول - نزول

۲۰۷- با توجه به نمودارهای اجناس و انواع، در حرکت از جنس عالی به انواع پایین، تعداد مفاهیم تشکیل‌دهنده هر کلی و تعداد مصداق‌های

آن می‌شود. یعنی هر یک از مفاهیم کلی به‌کاررفته در آن‌ها، نسبت به جنس خود و نسبت به نوع خود است.

- (۱) بیشتر - کم‌تر - خاص‌تر - عام‌تر
(۲) کم‌تر - بیشتر - عام‌تر - خاص‌تر
(۳) بیشتر - کم‌تر - عام‌تر - خاص‌تر
(۴) کم‌تر - بیشتر - خاص‌تر - عام‌تر

۲۰۸- در کدام گزینه، مفاهیم براساس تقدم تصور آن‌ها مرتب شده‌اند؟

- (۱) نوع - عرض عام - فصل
(۲) جنس - نوع - فصل
(۳) فصل - عرض خاص - نوع
(۴) فصل - نوع - عرض عام

۲۰۹- استفاده از عرض خاص در تعریف یک ماهیت، آن را

- (۱) جامع و مانع می‌کند.
(۲) نه جامع می‌کند و نه مانع.
(۳) مانع می‌کند اما جامع نمی‌شود.
(۴) تعریف به اعم می‌شود.